

Ільчук В.П., д.е.н., професор

Романенко Т.О., аспірант

Чернігівський державний технологічний університет

АЛЬТЕРНАТИВНІ ДЖЕРЕЛА ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ ЧЕРНІГІВСЬКОГО РЕГІОНУ

Прагнення України до створення конкурентоспроможної економіки має ґрунтуватися на світових тенденціях економічного зростання, в основі яких лежить науково-технічний потенціал та інноваційний розвиток. Перехід України на інноваційний шлях відбувався протягом тривалого часу. Після підписання Угоди про партнерство і співробітництво з Європейськими співтовариствами було затверджено «Стратегію інтеграції України до Європейського союзу», якою визначено курс на розвиток національної економіки за інноваційною моделлю [4]. Обравши інноваційну модель розвитку Україна все ще не вийшла на очікуваний рівень сталого економічного зростання. Маючи значний кадровий потенціал в науково-технічній та інноваційній сфері, необхідну матеріально-технічну базу, нормативно-правове поле для провадження інноваційної діяльності залишається ряд невирішених проблем, які гальмують розвиток високотехнологічних галузей промисловості, в т.ч. машинобудування. Зокрема, спостерігається невідповідність попиту на передові технології з боку господарського сектору темпам розвитку науково-технічної та інноваційної сфер; низька сприйнятливість підприємницького сектору до інновацій через брак обігових коштів; відсутність економічних стимулів, які б заохочували суб'єктів господарювання впроваджувати новітні технології у виробничий процес тощо [3]. При цьому, основним чинником, що гальмує впровадження успішних розробок у виробництво є відсутність інвестиційного забезпечення.

Багато вітчизняних вчених-економістів проводять теоретичні дослідження щодо вирішення проблем інвестиційного забезпечення розвитку інноваційної діяльності базових галузей національної економіки. Так, Бова Т.В., Корецька-Гармаш В.О., Антіпов О.М. значну увагу приділяють венчурному інвестуванню; Кузнецова А.Я., Возняк Г.В., Захарін С.В., Смовженко Т.С., Пшик Б.І. проводять дослідження таких основних форм інвестиційного забезпечення як державне фінансування, фінансування за рахунок позикових та власних коштів; Турило А.М., Черемисова Т.А., Рошило В.І. розглядають лізинг як одну із форм стимулювання інноваційного розвитку промислового комплексу тощо.

Однак, залишається ряд невирішених питань, пов'язаних з пошуком та практичним застосуванням альтернативних інвестиційних джерел, які б сприяли прискоренню розвитку інновацій на виробничих підприємствах машинобудівного комплексу.

Серед галузей промисловості Чернігівського регіону машинобудівний комплекс займає одне з провідних місць по залученню фінансових ресурсів на наукові та науково-технічні цілі. Так, із загального обсягу витрат на інноваційну діяльність частка машинобудування у 2010 році становила 21,3%, а у 2011 році – 29% [1].

У структурі машинобудування найбільший обсяг фінансування наукових та науково-технічних робіт припадає на виробництво машин та устаткування (64,8% та 80,7% відповідно у 2010 та 2011 роках) [1].

За напрямками інноваційної діяльності в машинобудуванні Чернігівського регіону переважають внутрішні науково-дослідні розробки та придбання машин, обладнання та програмних засобів. Значну увагу привертає майже повна відсутність витрат на придбання інших зовнішніх знань та науково-дослідних розробок. А отже, підприємства машинобудівного комплексу регіону виконують наукові та науково-технічні роботи власними силами, маючи в своєму арсеналі необхідні наукові кадри.

Основним і єдиним джерелом фінансування інноваційної діяльності машинобудівного комплексу Чернігівського регіону є власні кошти підприємств. Однак, незважаючи на ряд переваг від фінансування інноваційних процесів за рахунок власних фінансових ресурсів

(покращення фінансової стійкості та платоспроможності підприємств в довгостроковій перспективі; зниження ризику банкрутства; можливість самостійно приймати рішення при розподілі коштів тощо) в певній мірі можна стверджувати, що така структура фінансування інноваційної діяльності машинобудування є запорукою підвищення його інноваційної активності. Власні кошти підприємства у вигляді прибутку та амортизаційних відрахувань найчастіше використовують для фінансування невеликих за обсягами інноваційних процесів, наприклад, модернізація певного виду устаткування, поліпшення якості продукції тощо. До того ж, складна фінансово-економічна ситуація на підприємствах галузі (33,6% у 2011 році мали збиткову діяльність) не дозволяє навіть підтримувати наявні обсяги виробництва. Тому, стає очевидним, що ці джерела фінансування є недостатніми для розвитку інноваційних процесів у галузі.

На сьогодні значну увагу необхідно приділити іншим, більш спроможним джерелам інвестування інноваційних процесів машинобудівного комплексу. Одне з провідних місць у фінансуванні інноваційної діяльності займає венчурне інвестування. Хоча в Україні венчурний капітал ще не відіграє значної ролі в економічному житті машинобудівного комплексу (переважно здійснюється вкладання інвестицій в харчову промисловість, сільське господарство, виробництво будматеріалів, фінансовий сектор тощо), однак має перспективи подальшого розвитку.

Залучення венчурного капіталу в розвиток інноваційної діяльності машинобудівних підприємств дозволить активізувати впровадження та реалізацію інноваційних ідей шляхом створення інноваційного продукту; мінімізувати ризики, пов'язані з розробкою та впровадженням інновацій; отримати інвестиційні кошти без застави та відсотків по кредиту тощо.

В умовах нестачі інвестицій в грошовій формі доцільним є також використання лізингу, що сприяє пошвидченню процесу оновлення виробництва та прискорення інноваційних процесів. Застосування інноваційного лізингу на машинобудівних підприємствах сприятиме активізації таких інноваційних процесів [2]:

- здійснення науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт;
- скорочення циклу проектно-конструкторських робіт;
- придбання нових технологій, які використовуються для реалізації технологічних інновацій;
- впровадження у виробництво підприємствами інноваційної техніки та технології, нових методів виробництва продукції;
- розроблення та реалізація нової продукції з використанням інноваційної техніки та технології;
- придбання прогресивних машин, устаткування та інших засобів виробництва;
- збільшення обсягів реалізації інноваційної продукції тощо.

Таким чином, проведені дослідження показує, що забезпечення інноваційного розвитку машинобудівного комплексу Чернігівського регіону здійснюється за рахунок власних коштів підприємств. Враховуючи складну фінансово-економічну ситуацію в галузі, можна зазначити, що таке джерело фінансування нездатне забезпечити належного рівня інноваційного розвитку. Відсутність підтримки з боку держави та місцевих органів влади, складність в одержанні кредитних ресурсів, не досить сприятливий інвестиційний клімат вимагають залучення більш спроможних інвестиційних джерел, які б сприяли прискоренню розвитку інноваційних процесів у машинобудуванні.

Основою інноваційної моделі розвитку є венчурне інвестування. Проте, для поширення залучення венчурного капіталу, необхідно, по-перше, удосконалити нормативно-правове забезпечення в сфері венчурної індустрії, по-друге, впровадити пільговий режим оподаткування для венчурних підприємств, по-третє, забезпечити необхідні умови для підготовки спеціалістів з управління венчурним капіталом.

Ефективною формою фінансування інноваційної діяльності машинобудівних підприємств є також лізингове фінансування. Але для того, щоб усунути проблеми, пов'язані

із розвитком інноваційного лізингу в сфері машинобудування, держава повинна сприяти вирішенню ряду питань: встановлення пільгових умов для всіх учасників ринку лізингових операцій, адаптація нормативно-правових актів в сфері лізингових відносин до міжнародних норм та стандартів, сприяння розвитку інфраструктури лізингового ринку тощо.

Література

1. Головне управління статистики у Чернігівській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.chernigivstat.gov.ua>.
2. Кулиняк І.Я. Лізингове фінансування інноваційної діяльності машинобудівних підприємств / І.Я. Кулиняк // Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. – 2009. - № 1. – С. 138 – 144.
3. Програма науково-технічного та інноваційного розвитку Чернігівської області на 2011 – 2015 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://cg.gov.ua/index.php?id=4423&tp=0>
4. Стратегія інноваційного розвитку України на 2010-2020 роки в умовах глобалізаційних викликів / [Андрощук Г.О., Жиляєв І.Б., Чижевський Б.Г., Шевченко М.М.]. – К.: Парламентське видавництво, 2009. – 632 с.